

Ändringar i sjukförsäkringen

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet beslutade den 9 juni 2011 att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig över ett förslag till utskottsinitiativ om tillkännagivande om ändringar i sjukförsäkringen.

Finansutskottet konstaterar i yttrandet att ändringarna i sjukförsäkringen kan få stor betydelse för såväl enskilda som samhället i stort. Utskottet framhåller därför vikten av att ändringarna blir föremål för en grundlig beredning av regeringen.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Genomförda förändringar i sjukförsäkringen

Den 1 juli 2008 trädde nya sjukförsäkringsregler i kraft, med fasta tidpunkter för prövning av den försäkrades arbetsförmåga (se prop. 2007/08:136, bet. 2007/08:SfU12, rskr. 2007/08:225). Under de första 90 dagarna i en sjukperiod ska Försäkringskassan bedöma om den försäkrade har förmåga att klara av sitt vanliga arbete eller något annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder. Från och med dag 91 ska Försäkringskassan även beakta om den försäkrade kan utföra något annat arbete hos arbetsgivaren. Från och med den 181:a dagen i en sjukperiod ska myndigheten dessutom bedöma om den försäkrade kan försörja sig själv genom förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden i övrigt eller genom något annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Prövningen mot den reguljära arbetsmarknaden eller något annat lämpligt arbete kan skjutas upp till dag 364, om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan föreligga om det finns en stor sannolikhet att anta att den försäkrade kan återgå i arbete på heltid hos sin arbetsgivare senast då sjukperioden pågått i 365 dagar. Efter dag 364 kan alltså undantaget inte användas. Om det kan anses som oskäligt ska dock arbetsförmågan inte prövas mot något annat arbete än sådant som finns hos den ordinarie arbetsgivaren. Detta undantag kan tillämpas även efter dag 364 och blir framför allt aktuellt vid arbetsoförmåga till följd av allvarliga sjukdomar.

Sjukpenning på normalnivån, 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI), utbetalas som regel för högst 364 dagar inom en ramtid av 450 dagar. Personer som fått sjukpenning med 80 % av SGI under det maximala antalet dagar, och som är arbetsoförmögna till följd av en allvarlig sjukdom, kan efter ansökan beviljas sjukpenning på normalnivån för fler dagar. Den som inte kan få sjukpenning på normalnivån för fler dagar kan beviljas sjukpenning på fortsättningsnivån, 75 % av SGI. Sjukpenning på fortsättningsnivån kan som regel betalas ut under högst 550 dagar.

Den som fått sjukpenning på fortsättningsnivån för det maximala antalet dagar erbjuds att delta i en arbetslivsintroduktion genom Arbetsförmedlingen. Under deltagandet i arbetslivsintroduktionen får individen aktivitetsstöd.

Sjukpenning på fortsättningsnivån lämnas dock för fler än 550 dagar om arbetsoförmågan orsakats av en arbetsskada. Detta kan också ske om individen vårdas på sjukhus eller i annat fall får omfattande vård, om individen har en sådan avgörande förlust av verklighetsuppfattningen och förmågan att orientera sig att han eller hon inte kan tillgodogöra sig infor-

mation eller om en återgång i arbete eller ett deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program skulle medföra risk för allvarlig försämring av individens sjukdom.

En försäkrad som deltar i en arbetslivsinriktad rehabilitering kan få rehabiliteringsersättning. Denna kan bestå av dels en rehabiliteringspenning, dels ett särskilt bidrag för att täcka vissa merutgifter i samband med rehabiliteringen. Rehabiliteringspenning lämnas med samma belopp och för samma antal dagar som gäller för sjukpenning på normalnivån och fortsättningsnivån.

Den tidsbegränsade sjukersättning som fanns tidigare avskaffades i samband med de ovannämnda förändringarna i sjukförsäkringen. För de försäkrade som hade tidsbegränsad sjukersättning vid avskaffandet, eller kunde beviljas sådan ersättning i anslutning till detta, gäller övergångsbestämmelser. Enligt dessa kan tidsbegränsad sjukersättning beviljas enligt de tidigare gällande bestämmelserna om sjukersättning för ytterligare perioder om sammanlagt högst 18 månader, dock längst t.o.m. december 2012.

Föreslagna förändringar i sjukförsäkringen

I 2011 års ekonomiska vårproposition presenterar regeringen vissa förändringar i sjukförsäkringen som den avser att föreslå. Avsikten är bl.a. att sjukpenning på den s.k. fortsättningsnivån ska kunna betalas ut för ytterligare dagar om det på grund av den försäkrades sjukdom skulle vara oskäligt att inte göra detta. Vidare ska personer som lämnar den tidsbegränsade sjukersättningen och som saknar SGI kunna få sjukpenning i särskilda fall som motsvarar den ersättning som dessa personer har haft i aktivitetsstöd i arbetslivsintroduktionen (ALI), dvs. 223 kr per dag. Slutligen ska personer som lämnar den tidsbegränsade sjukersättningen, saknar SGI och har varit berättigade till bostadsstöd vid övergången till ALI fortsatt kunna erhålla ett bostadsstöd som också tar hänsyn till försörjningsbörda. Stödet ska kunna utgå under tiden i ALI. Bostadsstödet ska även kunna behållas om dessa personer beviljas sjukpenning i särskilda fall (prop. 2010/11:100 s. 41 f.).

Förslagen i den ekonomiska vårpropositionen har preciserats i departementspromemorian Översyn av sjukförsäkringen – förslag till förbättringar (Ds 2011:18), som presenterades den 5 maj 2011. Av promemorian framgår bl.a. att vad som i propositionen anges om sjukpenning i särskilda fall även är avsett att gälla för enskilda som erhåller rehabiliteringspenning. Promemorian är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utskottsinitiativet

Enligt förslaget till utskottsinitiativ bör regeringen senast i samband med budgetpropositionen för 2012 återkomma med förslag som

1. innebär att personer med särskild sjuk- eller rehabiliteringspenning får en ersättning som ligger i nivå med den de uppbar när den tidsbegränsade ersättningen upphörde
2. innebär att sjukpenningen inte upphör efter 550-dagarsgränsen och att den försäkrade behåller sin sjukpenning så länge han eller hon på grund av sjukdom saknar arbetsförmåga (en försäkrad som deltar i arbetslivsintroduktion på Arbetsförmedlingen behåller sin sjukpenning under denna tid förutsatt att han eller hon inte återfått sin arbetsförmåga)
3. i avvaktan på en mer långsiktig lösning innebär att arbetsförmågan prövas mot arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller något annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Ekonomiska konsekvenser

Socialförsäkringsutskottets kansli och Socialdepartementet har gjort bedömningar av de ekonomiska konsekvenserna av de ändringar i sjukförsäkringen som behandlas i utskottsinitiativet. Enligt socialförsäkringsutskottets kanslis beräkningar skulle ändringarna medföra ökade sjukpenningsutgifter med 394,6 miljoner kronor för 2012, vilket är 274,6 miljoner kronor mer än enligt de förslag som aviserats i den ovannämnda departementspromemorian. Till detta kommer indirekta effekter på andra utgifter och inkomster. Enligt underlaget från Socialdepartementet skulle ändringarna medföra årliga kostnadsökningar om ca 3,2 miljarder kronor. Vidare framhåller departementet att det är mycket svårt att förutse de långsiktiga beteendeförändringar som förslagen kan medföra.

Finansutskottets ställningstagande

Regeringen har vid flera tillfällen, senast i 2011 års ekonomiska vårproposition, gjort bedömningen att de genomförda förändringarna i sjukförsäkringen bör ses över. I förslaget till utskottsinitiativ anförts att sjukförsäkringen uppvisar stora brister, både när det gäller rehabilitering tillbaka till arbete och när det gäller den ekonomiska tryggheten för människor som drabbats av sjukdom. Även om arbetet med att finna långsiktiga lösningar har påbörjats i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen anser initiativtagarna att det är angeläget att redan nu finna lösningar på de mest akuta problemen i sjukförsäkringen. Förslagen i den ekonomiska vårpropositionen och i utkastet till utskottsinitiativ avser ändringar som kan få stor betydelse för såväl enskilda som samhället i stort.

Utskottet har vid flera tillfällen, senast i samband med behandlingen av regeringens skrivelse Ramverk för finanspolitiken, framhållit den breda parlamentariska förankring som sedan mitten av 1990-talet finns kring behovet av sunda offentliga finanser och hur det finanspolitiska ramverket ska användas för att uppnå detta (bet. 2010/11:FiU42). Den nya budgetproces-

sen, med bl.a. användningen av rambeslutsmodellen i riksdagen, har varit en starkt bidragande faktor till den goda utvecklingen av de offentliga finanserna sedan mitten av 1990-talet. Utskottet vill därför betona vikten av att varje ny utgift för staten alltid föregås av en grundlig beredning av regeringen.

En grundbult i budgetprocessen är vidare att det finns väl genomarbetade beslutsunderlag som ger möjlighet att bedöma konsekvenserna av olika reformer. Att de ändringar som behandlas i förslaget till tillkännagivande inte är av helt enkel beskaffenhet framgår bl.a. av de stora skillnaderna mellan socialförsäkringsutskottets kanslis och Socialdepartementets bedömningar av ändringarnas ekonomiska konsekvenser. De underlag som utskottet har tagit del av är inte tillräckliga för att någon bedömning ska kunna göras av ändringarnas statsfinansiella effekter. Skulle riksdagen besluta om ett tillkännagivande om ändrade regler för sjukförsäkringen i enlighet med det aktuella förslaget är det därför viktigt att regeringen låter göra ytterligare kostnadsberäkningar av ändringarna, inklusive de indirekta effekterna av dessa, samt att berörda myndigheter och organisationer ges tillfälle att lämna synpunkter i sedvanlig ordning.

Stockholm den 16 juni 2011

På finansutskottets vägnar

Tommy Waidelich

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tommy Waidelich (S), Elisabeth Svantesson (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Meeri Wasberg (S), Carl B Hamilton (FP), Annie Johansson (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Anders Sellström (KD), Johnny Skalin (SD), Ulla Andersson (V), Jörgen Andersson (M), Jonas Eriksson (MP) och Fredrik Olovsson (S).